

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2016. október 17.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

Figyelem!

A javítási-értékelési útmutató tartalmi elemeitől eltérő minden jó választ el kell fogadni!

A magyar helyesírás szabályai 11. és 12. kiadása szerinti helyesírást is el kell fogadni.

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Vas István: A fordító köszönete

<p>(1) Köszönöm nektek, nyájas óriások, Hogy elnémulva sem hallgattam el, Hogy tiltott hangom hangotokon át szólt, Schiller és Goethe, Shakespeare, Molière! Én nem zengettem el teli torokkal A hazugság dagályos énekét, Inkább csak lopva, idegen sorokkal Rejtett tudásom egy-egy részletét.</p>	<p>(5) Mert nem tudtam közösre felcserélni Természetem rejtendő hajlamát, Az, ami bennem üldözött-egyéni, Az örízetlen titkos úton át Szökött napfényre, rég letűnt időkbe, A remegő zavar, a kései, És onnan hozták újra vissza Goethe És Shakespeare és Racine hősnői, hősei.</p>
<p>(2) Míg Nero rémuralmát fordítottam, Elöttem működött a mostani, A tacitusi tömör mondatokban A magamét tudtam elmondani. Vak szorongásom ott talált magára, Feszült fölénnyé fájó undorom, Villon magányos vércsevijjogása Azt hirdette, hogy én nem alkuszom.</p>	<p>(6) A láthatatlan falon át hiába Néztem Nyugat felé, Nyugat felé? De felültetett postakocsijába, Vitt magával nyugatra Thackeray. A magam vágyait napfényre csalva A <i>Henry Esmond</i>*** mondatain át Kalandos úton vittem diadalra A büntetendő eleganciát.</p>
<p>(3) A rég megírt szöveghez hű maradva Utat talált az új tapasztalat: Csak amit láttam, az bírta szavakra A <i>Tell Vilmos</i>*-ban a parasztokat. A magam dühén egyet fordítottam, Én is elértem a mélyútra, mert Láttam a kalapot, amelyet száz alakban A császár várnagya utunkba cövekelt.**</p>	<p>(7) Hazudik, aki él, nálunk csak az beszélhet, Akiről azt hiszik, balzsamos múmia, De titeket magyarul újraéltet Akaratom eleven árama. Nektek köszönhetem, hogy hű lehettem Nemcsak hozzátok, önmagamhoz is: Viszitek már jövődő tengerekben Szívem bűvópatak-hullámain.</p>
<p>(4) Mi minden új, amit tudásom, szenvedélyem Régi remekművek ötvözetébe zárt? Mit préseltem bele, hogy észrevétlen Eggyé keveredett a <i>Tartuffe</i> és a <i>Párt</i>? Míg rímem Molière ostorát megsuhintva Elcsattant a gyanútlan szinpadon, Lestem, veti-e már a „szent hurkot” nyakamba A képmutatás, a vakbuzgalom.</p>	<p>(8) Köszönöm azt, amit rajtatok át hatottam, A rajtatok át visszanyert időt, És a ragálytól párologó napokban A tengeri szelet, a szabad levegőt. Köszönöm, hogy a börtönből kilátok S üzenetemet rátok bízhatom, Ti biztató, ti nyájas óriások, S közös hazánk, világirodalom!</p>

(1952)

Forrás: *A magyar költészet antológiája*. Válogatta, szerkesztette Ferencz Győző. Osiris Kiadó, 2003. 811–812.

*Tell Vilmos: a 13. és 14. század fordulóján élt svájci szabadságharcos.

**A „Láttam a kalapot...” kezdetű sorok arra utalnak, hogy a *Tell Vilmos* című drámában Gessler helytartó egy póznára tűzött kalap elé örséget állíttatott, és elrendelte, hogy mindenki tisztelegjen a kalap előtt.

***Henry Esmond: utalás W. M. Thackeray *Henry Esmond története* című családregényére.

---

1. Állapítsa meg a szöveg információi és ismeretei alapján kire, melyik szerzőre vonatkoznak az alábbi megállapítások!

- a) A gúny ostorával kell javítani a hibákat: Molière
Adható 1, 0 pont.
- b) A máig élő közhely szerint művei a latin prózastílus csúcsát jelentik: Tacitus
Adható 1, 0 pont.
- c) Hivatkozott drámájának hőse nem is a címszereplő, hanem a szabadságért küzdő svájci nép: Schiller
Adható 1, 0 pont.
- d) Ő alkotta meg a *világirodalom* szót: Goethe
Adható 1, 0 pont.

2. Vas István versfordításainak gyűjteménye a *Hét tenger éneke* címet viseli. Milyen jelentésrétegei lehetnek a címnek? A fenti költemény információit is felhasználva, válasz legalább 2 érdemi megállapítást tartalmazzon!

Lehetséges válaszlemek:

- a világirodalom tágassága
- a fordítások sokszínűsége, sokfélesége
- az időbeli és térbeli változatosság
- a változatosságban megjelenő gazdagság
- a tenger (itt) a szabadság metaforája, a jelző nyomatékosító szerepű
- utalás az alkotó közvetítő szerepére

Adható 2, 1, 0 pont.

Megállapításonként adható 1, 0 pont.

3. A költemény 6. versszakában Vas István kétféle írásmódban használja a nyugat szót ('Nyugat', 'nyugat'). Magyarozza meg az eltérő írásmódból fakadó jelentéskülönbséget! A szövegrészlet és ismeretei alapján 2–2 megállapítást tegyen!

Nyugat – az európai kultúra szimbolizálója / a szabadság metaforája / a világirodalom kifejezője / a bezártság és zsarnokság ellentéte / a Nyugat című folyóiratra való utalás / a Nyugatban megjelenített esztétikai és világnézeti szabadság kifejezője

nyugat – égtáj / földrajzi fogalom / konkrét irányt jelöl / utal a nyugattól való fizikai elzártságra

lehetséges még: utal Thackeray említett, *Henri Esmond története* című regényének egyik cselekményfordulatára

Adható 2, 1, 0 pont.

Részfeladatonként 2–2 érdemi elemért adható 1, 0 pont.

Részfeladatonként csak 1 megállapításért nem adható pont.

4. Melyik században éltek a Vas István-versben említett alkotók? Az azonosított alkotók közül három, tetszőlegesen választott szerző nevét írja a megfelelő időpontok mellé! A felsorolt évszázadok közül válasszon! (Ugyanazt az évszázadot többször is szerepeltetheti, különböző szerzőkkel társítva; de egy sorba csak egy szerző nevét írja.)

I–II. század; XV. század; XVI–XVII. század; XVII. század; XVIII–XIX. század; XIX. század

Lehetséges válaszok:

Évszázad	Szerző
I–II. század	Tacitus (55 k.–120)
XV. század	Villon (1431–1461)
XVI–XVII. század	Shakespeare (1546–1616)
XVII. század	Molière (1622–1673)
XVII. század	Racine (1639–1699)
XVIII–XIX. század	Goethe (1749–1832),
XVIII–XIX. század	Schiller (1759–1805)
XIX. század	Thackeray (1811–1863)

Adható **3, 2, 1, 0** pont.

Minden helytálló válasz 1 pont.

A nevek megadása elegendő, az életrajzi adatokat csak tájékoztatásul közöljük.

5. Állapítsa meg a költemény ritmikáját, verselését!

Verselési rendszer: időmértékes, nyugat-európai időmértékes

Meghatározó ütem / versláb: jambikus / jambus

Rímképlet: keresztrím / abab / ababcdcd

A rímek összecsengésének milyensége, hangzóssága: asszonánc

Adható **4, 3, 2, 1, 0** pont.

Részfeladatonként adható 1, 0 pont.

6. Adja meg az alábbi részlet (7. versszak) tagmondatai között a nyelvtani-logikai viszonyt!

1   2   3
 Hazudik, / aki él, / nálunk csak az beszélhet,
 4   5
 Akiről azt hiszik, / balzsamos múmia

1–2: alanyi alárendelés

3–4: alanyi alárendelés

4–5: tárgyi alárendelés

Adható **3, 2, 1, 0** pont.

Részfeladatonként adható 1, 0 pont.

A csak *alárendelő* megnevezésért nem jár pont.

7. Az alábbi feladatsor a 6. versszakra vonatkozik. Írjon ki a versszakból egy-egy példát a megadott hangtani-leíró nyelvtani jelenségekre!

rövidülés: felültetett postakocsijába / Vitt magával

zöngéesség szerinti részleges hasonulás: néztem

szótő + szótő + jel + rag: postakocsijába

szótő + képző + képző: láthatatlan / büntetendő

szótő + képző + jel + jel + rag: mondatain

Adható **5**, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Részfeladatonként adható 1, 0 pont.

8. Az alábbiakban magyar fordítók nevét közöljük. Valamennyien lefordították ugyanazt a művet (vagy annak részleteit). Adja meg a mű szerzőjét és címét! (A fenti költemény is hivatkozik a kérdéses szerzőkre!)

a) A magyar fordítók: Kazinczy Ferenc, Arany János, Nádasy Ádám

A szerző neve: Shakespeare

A mű címe: Hamlet

Adható **2**, 1, 0 pont.

A szerző és a mű címének megnevezése 1-1 pont.

b) A magyar fordítók: Szabó Lőrinc, Vas István, Mészöly Dezső, József Attila, Illyés Gyula

A szerző neve: Villon

A mű címe: Nagy Testamentum

(elfogadható még: Testamentum / Balladák)

Adható **2**, 1, 0 pont.

A szerző és a mű címének megnevezése 1-1 pont.

9. Határozza meg az alábbi – Vas István verséhez is kötődő – szakkifejezéseket! A meghatározások 2–2 érdemi elemet tartalmazzanak!

a) villoni ballada: jellegzetes balladaforma / nem azonos a kisepikai műfajjal / versforma /

változatos tematikájú és hangnemű lírai alkotás / 3 darab 8-12 soros strófa és egy ajánlás

(Nem fogadható el: Villon írta; az a ballada, melyet Villon írt stb.)

Adható **2**, 1, 0 pont.

1 érdemi válaszelem 1 pont.

b) rezonőr: drámai-színpadi szerepkör / a józan ész képviselője / az alkotó szócsöve / a francia

klasszicista drámák egyik szereplője / értelmező, magyarázó szerepe van

Adható **2**, 1, 0 pont.

1 érdemi válaszelem 1 pont.

c) blank verse (drámai jambus): 5 vagy 5 és feles jambus (10 vagy 11 szótagból álló jambikus sor) / Shakespeare drámái verses részének sorfajtája (Shakespeare Marlowe-tól veszi át használatát) / a *Bánk bán* ebben a formában íródott

Adható 2, 1, 0 pont.

1 érdemi válaszelem 1 pont.

d) világdrama: drá maváltozat / gyakran mitológiai-bibliai környezetet, hátteret, kellékeket használ / egyetemes kérdéseket vet fel / általános érvényű problémákat dolgoz fel / a gondolatiság a meghatározó

Adható 2, 1, 0 pont.

1 érdemi válaszelem 1 pont.

10. Vas István számára az irodalom, a fordítás a szabadságot jelentette. Magyar költők alábbi vallomásai, versrészletei is az irodalomról szólnak. Adja meg a szerzők teljes nevét!

... bátran
szólhassak, mint rossz gégémről telik
és ne fáradjak bele estelig
vagy míg az égi és ninivei hatalmak
engedik hogy beszéljek s meg ne haljak.

A szerző teljes neve: Babits Mihály (*Jónás imája*)

Sokra becsülnek már, a hazám is büszke lehet rám,
szellemem egyre dicsőbb, s általa híres e föld!

A szerző teljes neve: Janus Pannonius (*Pannónia dicsérete*)

Ti pedig szerzettem átkozott sok versek,
Búnál kik egyebet nékem nem nyertetek,
Tűzben mind fejenként égjete, vesszete,
Mert haszontalanok, jót nem érdemletek.

A szerző teljes neve: Balassi Bálint (*Búcsúja hazájától*)

Én voltam Úr, a Vers csak cifra szolgál,
Hulltommal hullni: ez a szolgál dolga,
Ha a Nagyúr sírja szolgálkat követel.

A szerző teljes neve: Ady Endre (*Hunn, új legenda*)

Véghöz vittem immár nagy hírű munkámat,
Melyet irigy idő, sem tűz el nem bonthat,
Sem az ég haragja, sem vas el nem ronthat,
Sem az nagy ellenség, irigység nem árthat.

A szerző teljes neve: Zrínyi Miklós (*Peroratio*)

Adható 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

Részfeladatonként adható 1, 0 pont. Csak a teljes névért adható pont.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg egy vagy több szövegalkotási feladatot, az adott feladat(ok)ra kapott pontszáma: 0.
2. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldást értékelni kell.
4. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A helyesírási hibapontok megállapításához a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor és a szövegalkotási feladatok megoldásait együttesen kell figyelembe venni.
5. A jelölésben, valamint a helyesírási hibák pontozásában a mellékletben közöltek kell alkalmazni.

EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

Elérhető: 25 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
25-20 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témátartás igényesen megvalósul - meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - ítélőképesség - kifejtett és lényegi állítások - meggyőző érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - világos gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul 	<ul style="list-style-type: none"> - egyértelmű - gördülékeny (<i>pl. választékos szóhasználat, pontos mondatszerkesztés</i>) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
19-10 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témátartás tulajdonképpen megvalósul - nem eléggé meggyőző nyelvi, irodalmi tudás - az állításokat nem kellően alátámasztó példák, érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - tévesztés a szerkezeti egységek arányában - logikai hiányok 	<ul style="list-style-type: none"> - a szókincs nem elég árnyalt - kisebb mondatszerkesztési hibák - nyelvi-nyelvtani hibák (<i>pl. egyeztetés, vonzat</i>)
9-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témátartás nem elég igényes (<i>pl. általánosságok, önisméltés, tévedések</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól (<i>pl. összefüggésbeli hiányosságok</i>) - kirívóan rövid terjedelem 	<ul style="list-style-type: none"> - szegényes szókincs - igénytelen mondathasználát - a hangvétel nem megfelelő (<i>pl. élőbeszédszerű pongyolaságok</i>) - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba

Egy mű értelmezése

Milyen poétikai eszközökkel idézi meg Nagy László alábbi alkotása József Attila alakját és költészetét? A szövegbeli felidézés különféle változatainak számbavétele mellett térjen ki a Nagy László által megrajzolt József Attila-kép értelmezésére is!

Nagy László

József Attila!

Miért játszott a szíved, te szerencsétlen
 rombolva magad szüntelen téiben,
 építve dalra dalt,
 s kifúlva
 kigyúlva,
 ésszel mérhető pontokon is túlra
 tudatod mért nyilalt?
 Hiszen te tudtad:
 dögbugyor a vége e pokoli útnak,
 ott a hit is kihalt,
 hiszen te tudtad:
 álmaid orra buktak,
 magad örökre kicsuktad,
 járhatod a téboly vak havát,
 s árván, idéetlen,
 emberségre, hű szerelemre étlen
 villámló tálból eszed a halált.
 Tudtad, tudom én is:
 a nagy: te vagy,
 s te, a Mindenség summáslegénye¹,
 részt se kaptál, pedig az egészre
 futotta érdemed.
 Érdemes volt-e ázni, fázni,
 csak a jövő kövén csírázni,
 vérszagú szörnyekkel vitázni,
 ha ráment életed!
 Csak szólhatnál, hogy érdemes!
 Mert csontom, vérem belerémül,
 végzetedhez ha én állítok végül
 józan zárómérleget.
 Törd fel a törvényt, ne latold!
 A porból vedd fel kajla kalapod,
 vértanú vállad,
 s a kifordult nyakcsigolyákat
 rendbeszedve
 két kisírt szemmel, tüzes iker-körrel
 nézz a szemembe
 hogy rendülne bele
 a mohó, emléknélküli tenyészet,
 az egek mirígy-rendszere
 s e megváltatlan földi lét.
 József Attila!
 te add nekem a reményt,

¹ summáslegény: idénymunkás, mezei munkás

mert nélküle
romlott a napvilág,
a vér eves²,
bár a fogad vicsorog,
bár a nyakad csikorog,
bólints, hogy érdemes,
cáfold meg halálos logikád,
te glóriás,
te kintől bélyeges!
Képzetelemre bízzál édes munkát,
mert immár úgy szorgoskodik,
hogy a sarkamtól torkomig
forraszt rám forró hamubundát,
rádióaktív iszonyt –
félek, hogy minden rejtelmet kibont
s végül már semmi se fáj.
Hogy el ne jussak soha ama síkra:
elém te állj.
Segíts, hogy az emberáru-
lók szutykát
erővel győzze a szív,
szép szóval a száj!

(1962)

Szövegközlés: Nagy László: *József Attila!* http://www.babelmatrix.org/works/hu/Nagy_L%C3%A1szl%C3%B3-1925/J%C3%B3zsef_Attila!_

Lehetséges tartalmi elemek:

- vershelyzet, versszervező megoldás: a költőelőd, mester megszólítása, invokálása egyes szám második személyben
- egy elődnek, példának tekintett költő megszólítása egyes szám második személyben (a megidézés irodalmi konvenció); portrévers; ars poeticusság
- invokáció / segélykérés, segítségül hívás; hódolat, könyörgés egy válságban lévő személyiség részéről (válaszokat vár a saját helyzetének tisztázásához)
- himnikus / ódai / rapszodikus hangnem; érzelmi feszültség
- költői hagyomány egy költőelőd megidézése, gyakran címben kiemelt megnevezéssel (a teljes életművel szereplő költők műveiből pl. Ady Endre: *Néhai Vajda János; Találkozás Gina költőjével; Vitéz Mihály ébresztése*; Babits Mihály: *Arany Jánoshoz; Zrínyi Velencében*; Kosztolányi Dezső: *Zrínyi, a költő; Ének Virág Benedekről*; József Attila: *Ady emlékezete; Juhász Gyulához*)
- az intertextualitás lehetőségei; felidézés (evokáció / reminiscencia / allúzió / rájátszás): legalább 3-4 példa kiemelése József Attila portréjához (megjelenés, magatartás, életút, önsors, szerepek), valamint 3-4 példa megadása életművéhez (fogalmak, motívumok, toposzok)
- példák Nagy László szerkesztésmódbeli, poétikai megoldásaira (pl. rapszodikus sorhosszúság, modalitás-váltások, elrendezési sajátosságok / alakzatok: párhuzamok, ismétlések, fokozások; kérdező versmodell; hangnemi sajátosságok; képi megjelenítés)
- a költőelődről adott értékelés (*a nagy: te vagy; egészre futotta érdemed*) világosan meghatározott, helye kijelölt Nagy László értékrendjében (*józan zárómérleg*) – *József Attila költészete, sorsa, szellemisége döntően hatott költővé válására, szemléletmódjának változására*

² eves: melléknév (seb körüli) avas, romlott nedv

- a megszólító beszédmód mellett kérdező is a szöveg; ennek gondolati, szerkezeti alapja a címbeli néven szólítás visszatérése, és további invokáló formák ismétlődése minősítő elemekkel, értelmezőkkel (*te... / te...*) – a válságban lévő személyiség saját helyzetének, költőszerepének, alkotói magatartásának megoldásához keres támaszt, kérdéseire hallana választ
- kulcstétel, vezérszólam: *érdemes-e (érdemes volt-e / csak szólhatnál, hogy érdemes! / bölínts, hogy érdemes)* – az alapvető kérdés: *érdemes volt-e... (csak a jövő kövén csírázni) ... ha ráment életed?*
- kiélezett helyzet; teljes értékvesztettség, értékhiány (*a hit is kihalt*); *reménytelenség (te add nekem a reményt!)*; félelem a pusztulástól (erkölcsi, tudati; külső: világméretű iszony); paradox megközelítés: azért kér, hogy elkerülje a költőelőd tragikus sorsát (*hogy el ne jussak*)
- a kései József Attilát is idéző versforma, rímtechnika, motívumok, képalkotás
- a József Attiláról kialakított kép alapvetően érvényes (bár azóta sok újabb forrás áll rendelkezésre)

Utalástechnika, a felidézés különféle változatai

- az intertextualitás sokféle lehetőségét nyújtja az alaphelyzet, a beszédmód: egy költőpélda sok szempontú megidézése a felidézés (evokáció / reminiscencia / allúzió / rájátszás) változatos eszközeivel
- József Attila portréja (megjelenés, magatartás, szerepek, kapcsolatok, életút, önsors), pl.: *kajla kalap, vértanú váll*; árvaság, szenvedés, önpusztítás, betegség, nyomor (*árván, idéttlen; téboly hava; ázni, fázni; kintől bélyeges*); *szerencsétlenség* (az a szerencsétlen, aki...); *hű szerelemre étlen*; állandó vitázási hajlam (*vitázni*); tudatosság, értelem ereje (*tudat*); *halálos logika* (a líra: logika); *ésszel mérhető pontokon is túlra* (az értelemig és tovább); *magad örökre kicsuktad* (magadat mindig...); tragikus sors, költősors, lét (*rombolva magad; ha ráment életed; pokoli út*) stb.
- József Attila életművének alapfogalmai, kulcsfogalmai (motívumok, toposzok), pl.: *tél; játék, álom; szív, törvény, emberség, remény, tudat, rész, egész, logika, kín, pokol, szerelem, ég/egék, szörny, ember, magad, örökre, mindenség, sík, fáj, csont, rejtelem, szép szó*
- a fogalmak (dialektikus) ellentétezése, pl.: *szív – ész; rombol – épít; ész – téboly; étlen – eszed (a halált); rész – egész, semmi – Mindenség, múlt / jelen (ráment) – jövő (csírázni)*;
- a József Attila-költészet közismert motívumait Nagy László saját, különféle stílusrétegekből – a pejoratív stílusminősítésűtől a szakrálisig, l. *idéttlen, vicsorog / vértanú, glóriás* – merítő költői nyelvbe építve alakítja

Nagy László jellegzetes poétikai megoldásai

- kettős portré (az alkotó a magáét is megrajzolja)
- szerkesztésmódbeli, poétikai megoldások (a fentiekén túl pl. rapszodikus sorhosszúság, gondolatmenet szerinti – kétségek megfogalmazása (26 sor) / átvezetés (4 sor) / hit, vállalás erősödése (34 sor) – és versmondattani tagolás (írásjelek / kettőspontok); elrendezési sajátosságok / alakzatok: párhuzamok, ismétlések, fokozások; hangzásvilág / alliterációk, rímhalmozás; képi, tipográfiai megjelenítés
- dialogikus beszédhelyzet és beszédmód: modalitás-váltások: megszólítások, felszólítások (*törd fel a törvényt / vedd fel kajla kalapod / nézz a szemembe / segíts / te add nekem*), kérdések (*miért játszott a szíved / tudatod mért nyilalt / érdemes volt-e*); óhajítás (*csak szólhatnál...*)
- kiélezett, érzelmileg feszült és erősen felfokozott lelkiállapot: a köznapinál emelkedettebb, zaklatottabb hangnem (himnikus / ódai / könyörgésvers-szerű / rapszodikus)

- a himnusz felől közelítve: megszólítás (cím); szenvedéstörténet és annak víziószerű analógiás továbbgondolása (1-41. sor), majd az ismételt megszólítás után (42. sor) saját szenvedéstörténetének előadása, beépítve a segítségkérést (43-64. sor)
- az ars poetica felől közelítve: „szólító vers” a kiindulópont; élet és mű reflektált bemutatása (1-30. sor); ez a reflexió indukálja a felszólító jellegű feltámadás-víziót (31-41. sor), ez pedig a szólító személy helyzetének bemutatását, melyet a segítségkérő könyörgés foglal keretbe (42-64. sor)
- időszerkezet: a) időn kívül: megszólítás; b) domináns: a múlt idő; c) a kérdező-reflektáló személy: jelen időben; ebbe lép át a megidézett halott is; (a felszólító jelen idejű rész (3.) elvégzendő cselekvésre utal; ebbe belejátszik a feltételesség); a 4. rész folytatja a felszólító jelent, de már tág értelmű jövőre irányultsággal

REFLEKTÁLÁS EGY JELENSÉGRE

Elérhető: 20 pont

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
20–15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témához tartozó ismeretek alkalmazása - ítélőképesség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása - személyes álláspont megfogalmazása - kifejtett állítások - releváns, a feladat elvárásainak megfelelő példák, hivatkozások - helytálló, meggyőző érvek 	<ul style="list-style-type: none"> - világos, átgondolt, meggyőző gondolatmenet - logikus és jól tagolt felépítés - a globális és a lineáris kohézió egyaránt megvalósul 	<ul style="list-style-type: none"> - egyértelmű - gördülékeny (<i>pl. választékos és szabatos szóhasználat, pontos mondatszerkesztés</i>) - a feladatnak megfelelő nyelvi regiszter
14–10 pont	<ul style="list-style-type: none"> - a témához tartozó ismeretek nem kellő mélységűek vagy alaposak - a személyes álláspont hiányzik - az érvek nem mindig támasztják alá kellő mértékben az állításokat - előfordulnak felületes kijelentések 	<ul style="list-style-type: none"> - a gondolatok közötti összefüggés nem mindig világos - szerkezeti aránytalanság (<i>pl. fontos dolgok elválasztása lényegtelenebbtől</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - a szókincs nem elég árnyalt - kisebb mondatszerkesztési hibák - helyenként nyelvi-nyelvtani hibák (<i>pl. egyeztetés, vonzat</i>)
9–1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - általánosságok - ismétlések - tárgyi tévedések - kevésbé meggyőző állítások, példák, érvek - önálló vélemény hiánya vagy felületessége - az író „elvész” a dolgozatban 	<ul style="list-style-type: none"> - a főbb gondolatok nem különülnek el egymástól (<i>pl. összefüggésbeli hiányosságok</i>) - homályosság a részek összefüggésében - kirívóan rövid terjedelem 	<ul style="list-style-type: none"> - szegényes szókincs - igénytelen mondat-használat (<i>pl. dagályos, túl egyszerű, azonos szerkezetű</i>) - a hangvétel nem megfelelő (<i>pl. élőbeszédszerű pongyolaságok</i>) - gyakori nyelvi-nyelvtani hiba

Reflektálás egy jelenségre

2015-ben – 31 évvel a 11. kiadás után – megjelent *A magyar helyesírás szabályai* új, 12. kiadása, melynek elkészítését még 2003-ban kezdte meg az akadémiai bizottság. A kötet zárásaként egy önálló fejezetben összegzik a változásokat (ezt a jegyzéket minden oktatási intézmény külön is megkapta, valamint elérhető online is). Az alkotók szerint az új kiadásban „*alapvető, lényegi változások nincsenek, csak különféle kisebb változtatások*”, és a tudós testület bizonyos szabályokat „*fakultatívvá tett*”.

Forrás: Változások A magyar helyesírás szabályai 12. kiadásában. A szabályzati rész változásai.
http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/A_magyar_helyesiras_szabalyai_Valtozasok.pdf

Indokoltnak tartja-e Ön, hogy időről időre változnak a helyesírás szabályai? Véleménye szerint milyen hatással van/lehet a módosulás a nyelvhasználókra és a nyelvhasználatra? Fejtse ki álláspontját! (Ha tud, hozzon a véleményét alátámasztó példákat is az aktuális változásokból!)

Ha a vizsgázó nem említ példákat az aktuális változásokból, megoldása akkor is lehet teljes értékű.

Lehetséges tartalmi elemek a szabályzat módosításának szükségességét elfogadva:

- a nyelv változó rendszer, és a változásokat (pl. a szókészletben, a nyelvhasználatban, az írásbeliségben, az írásgyakorlatban) a normának is tükröznie kell
- 20-30 évente feltétlenül szükséges az igazítás; (a Magyar Tudományos Akadémia 1832 óta rendszeresen közreadja a magyar helyesírás új szabályait)
- nem csak a nyelv, hanem a nyelvről és a nyelvi normáról alkotott felfogás is változhat, változik
- ugyanakkor társadalmi és tudományos (sőt sok esetben gazdasági) érdek a hagyomány értékeinek megőrzése, ugyanakkor a használható, rugalmas szabályozás igénye, a (nyelvi) sztenderdek a nemzedékek közötti folyamatossága
- a helyesírás orientáló, minta jellegű norma, mesterséges képződmény, tudatos produktum, tanult sztenderd, a nyelvi normák közül a leginkább szabály jellegű
- a nyelvhasználók általában a nyelvi sztenderd érvényesítésére törekszenek
- az új szabályzat kidolgozásának nem volt célja a drasztikus változtatás, a mélyreható reform; nem módosult a helyesírási rendszerünk egésze, (nem változtak a helyesírási rendszerünk alapelvei), így a nyelvhasználók általában nem kényszerülnek új szabályok, új minták elsajátítására
- nem az alapszabályok változtak, hanem az előtérbe került hiányosságokra, problémákra helyezték a hangsúlyt; az új szabályzat a folytonos átmenetet tükrözi
- nem kell újra megtanulni a helyesírást, csak finomítani néhány pontját (a változás nem általános elveket, hanem egyes eseteket érint)
- a változások elfogadottságát növeli, ha azok ténylegesen tükrözik a köznyelvben már széles körben elterjedt módosulásokat
- ugyanakkor a nyelvhasználók eltérően is viszonyulhatnak a helyesírás változásaihoz, míg egyesek radikálisan új szabályozást, mások viszont kisebb léptékű módosításokat támogatnak
- az újraszabályozás a nyelvvel való foglalkozásra, reflexiókra készítheti a nyelvhasználókat, tudatosíthatja a saját helyesírás minőségét, esetleges problémáit
- 'rég' helyesírás használata az újabb helyett, különösen a kezdeti időkben esetleg törvények, jogszabályok, használati utasítások félreértelmezéséhez is vezethet

Lehetséges tartalmi elemek a szabályzat módosításának szükségességét vitatva:

- ha alig történt változtatás, akkor nem volt szükség az új kiadásra (lehetséges utalás: csupán 5 oldal a „megváltozott helyesírási szavak jegyzéke” a kötet végén)
- úgy tűnik, nem egyszerűsítette a 11. kiadás nehezen elsajátítható pontjait a 12. kiadás sem
- a fakultatív nem norma (a szabályzat eddig „szabályként” működött);
- túlságosan sok leíró nyelvtani ismeretanyag szükséges még mindig az elsajátításhoz (ez nem változott)
- a változások magyarázata is gyakran alaposabb nyelvtani tudást igényel (leíró nyelvtani kategóriákra épül)
- az elektronikus javítóprogramok nem tudnak követni alternatív megoldásokat, nem vehetnek figyelembe értelmezésre szoruló választásokat
- csak a rugalmasságra, a kisebb finomításokra gondolva esetleg sokan nem veszik komolyan az új szabályzatot

Lehetséges utalások az új szabályzatra:

- a szabályzat módosítása lehetőséget adott a nyilvánvaló félreérthető elemek kijavítására, a szöveg pontosítására, átszerkesztésére, az elavult elemek kihagyására is
- pontosítani kellett újabb keletű vagy nehézséget okozó formák leírását (pl. az idegen szavak írásmódja és toldalékolásuk)
- a technikai változásokra reagálás egyik példája az elterjedt számítógépes kifejezések írásmódjának megadása (pl. ímélnél v. e-mail, online)
- az új szabályzat inkább felhasználóbarát, gyakorlatot követő, a normát közelíti a gyakorlathoz (pl. új írásmód: árbóc, búra, szabadvers, észszerű)
- ha a szabályzat megengedőbb, rugalmasabb, akkor az iskolai oktatásban könnyebb lesz megfelelni az elvárásoknak

GYAKORLATI ÍRÁSBELISÉG**Elérhető: 15 pont**

	tartalom	szerkezet	stílus, nyelv
15–11 pont	- megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - meggyőző, hiteles, életszerű - gondolatgazdag, ötletes	- megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak	- megfelel az adott szövegfajta, műfaj normáinak
10–5 pont	- lényegében megfelel a feladat által megkívánt kommunikációs helyzetnek - az érvek, indoklások nem eléggé meggyőzőek	- az adott műfajnak megfelelő, de a normákból 1–2 elem nem teljesül - nincs félreértésre okot adó hiba	- az adott műfajnak megfelelő, de a normákból 1–2 elem nem teljesül
4–1 pont	- nem elégséges tartalmi indoklás (pl. szegényes, nem életszerű)	- formai hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (pl. műfajtévesztés)	- nyelvi-stiláris hiba miatt nem alkalmas a kívánt cél elérésére (pl. tévedés a regiszter választásában)

Gyakorlati írásbeliség

Egy olvasótáborban vitát szerveztek arról, hogy az interjú miért az egyik legnépszerűbb műfaj a nyomtatott és az elektronikus sajtóban. Az is felmerült, fontos-e egyáltalán interjúkat olvasni. Készítsen írásos hozzászólást a vitához! Fogalmazzon meg legalább három különféle indokot, amely az interjút kedvelt műfajjá vagy kevésbé fontos olvasnivalóvá teszi!

A megoldás lehetséges elemei:

Formai és nyelvi követelmények

- felvezetés: a hozzászólás indokának megnevezése
- tegeződés, fatikus elemek lehetségesek
- érthető, világos, tagolt mondatokban fogalmazás, melyek között kérdés is lehetséges
- az élőbeszéd, a diáknyelv szóhasználata megengedett

Lehetséges tartalmi érvek az interjú népszerűségével kapcsolatban:

- az interjú lényeges eleme a megszólaltatott személy hitelessége, az általa képviselt teljesítmény, gondolatvilág
- az interjúval közismertté tehető olyan személyek / művek / teljesítmények / jelenségek, amelyek anélkül a szélesebb közönség számára lényegében ismeretlenek maradtak volna
- a riporter felteheti a laikus olvasók / nézők tipikus kérdéseit, ezzel felkelti / kiszolgálja kíváncsiságukat / érthetővé tehet összetettebb (pl. természettudományi, társadalmi, gazdasági, orvosi, jogi) szakkérdéseket is
- az interjúalany olyannak mutathatja magát, amilyennek látszani szeretne (bár e tekintetben meghatározó az alkalom, a kérdező személye és a megjelenés helye)
- ha művész (pl. író, költő, képzőművész, színész) szerepel a médiában, az jól tesz a művész és műve/i ismertségének is
- ha az interjú a tömegkultúra terméke, bulvárlapban vagy magazinban jelenik meg, akkor lehet, hogy jórészt pletykálgatás vagy magamutogatás a tartalma, de ez is egyfajta olvasói igényt szolgál ki, a sajtóterméknek pedig üzlet
- kifejezetten szakmai jellegű honlapon vagy műsorban az interjú lehet történeti értékű forrásanyag is szakemberek számára
- egy interjúsorozattal megrajzolható pl. egy vagy több nemzedék, egy szakma tablója
- lehetséges olyan olvasói vagy befogadói álláspont, hogy nem az íróval vagy a művésszel készített interjú a fontos, hanem maga a mű, ami teremtett, szuverén világ, ezért az alkotó szándékait nem kell vizsgálni

Lehetséges tartalmi érvek az interjú kritikai értékeléséhez:

- az interjú – mind a kérdezőt, mind az interjúalanyt tekintve – a média egyik népszerű bulvártermékeként mindenképp az ún. celebeket szólaltatja meg
- az interjú szövegének értéke erősen függ a kérdező felkészültségétől, a megszólaltatott interjúalany mondandójától
- az interjú lehet csak egyszerű marketingfogás, egy-egy termék népszerűsítője, az interjúalany pedig ebben az esetben annak 'reklámarca'
- a vizuális elemekkel készült vagy azokat nélkülöző szöveges interjú általában valamilyen aktualitáshoz kapcsolódik, így nem minden esetben képvisel tartósabb értékű információforrást

---

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

Hiányzó bekezdés jele: fordított z-betű.

Fölösleges bekezdés (álbekezdés): jele

Szövegbeli hiány jele: √

Egyéb szövegalkotási hiba jele: -----

Tartalmi hiba: _____

Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.

Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: ⇨

Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ⇩

Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔

A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~

Egybeírás jele: ⊥

Különírás jele: ∩

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás, súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás, egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. Vagy: a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.

Az íráskép rendezetlen: –1 pont.

Pongyola ékezethasználata: –1 pont

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknévek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. *francia, balatoni, adys*) esetében
4. igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
5. tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
6. az *ly - j* tévesztése közhasználatú szótőben és toldalékban, az *ly - j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
7. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban
4. mondatkezdő nagybetű tévesztése

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
  2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
  3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i, budapest-bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
  4. betűtévesztés
-

Központozási hiba (összesen maximum 5 pont – a hibák típusától és mennyiségétől függően)

1. mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5–6 hiba 1 pont levonás)
2. egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5–6 hiba 1 pont levonás)

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban (szótóban vagy toldalékban) elkövetett megegyező hiba és a központozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkincse közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba sorolja a tanár, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az egyéb hibák közé kell sorolni. A költői-írói helyesírás átvétele a vizsgázó saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot kell levonni.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15